

Ordstyrer, årsmøte!

Velkommen til årsmøte!

«Den jordbruksbaserte verdikjeden er en av Norges få komplette verdikjeder. Regjeringen arbeider for å styrke konkurransekraften og effektiviteten på alle ledd slik at verdikjeden blir mindre politisk styrt og mer markedsrettet.» Slik innleder Landbruks- og matminister Jon Georg Dale forslaget til Jordbruksmelding som ble lagt frem 9. desember i fjor, før han fortsetter: «Verdikjeden for jordbruk har store muligheter til å utvikle seg videre og jordbruksnæringen må bidra til den grønne omstillingen det norske samfunnet er i gang med.»

På årsmøtet i Hordaland Bondelag i fjor da vi var samlet i Bergen, hadde vi besøk av Kåre Gunnar Fløystad fra Miljøorganisasjonen Zero. Han snakket om hvordan vi som bønder kan gjøre klimatiltak på våre gårdsbruk for å redusere klimaavtrykket. Noen dager etterpå fikk jeg telefon fra en av årsmøteutsendingene. Han hadde gått til sin traktorforhandler og spurt om biodrivstoff, men ble møtt med latter og en litt oppgitt holdning; «tror bøndene nå at de skal redde klimaet?»

Nei, vi tror vel ikke akkurat det. Men vi vet at landbruk blir tillagt et stort ansvar i klimadebatten og at vår andel av utslippene blir gransket med argusøyne. Bondelaget ønsker å være i front, ta styring og delta i utviklingen av nye klimavennlige løsninger. Hordaland Bondelag skal være på og fremme i skoene på saker som angår dere. Nettopp derfor benyttet vi anledningen i årsmøtet i fjor til å involvere og informere årsmøteutsendingene. Vi er klar over at det er utfordringer knyttet til biodrivstoff, men en plass må vi begynne. Mer oppmerksomhet og mer etterspørsel skaper bedre produkter og mer bærekraftige kilder.

Nye klimaløsninger fordrer FoU. Og det er jo ikke bare på drivstoffsidene vi har behov for nytenking. Flermaga dyr står for en stor andel av utslippene fra vår sektor. FoU av nye fôrtyper og endring i gjødselhåndtering må på plass hvis klimaavtrykket skal bli mindre. Grøfting og dyrking av myr får mye av skylda for klimautslipp og vi kan risikere restriksjoner på drifta vår med bakgrunn i nettopp dette. For Bondelaget er det viktig å lete etter de løsningene som skaper mindre utslipp uten å redusere potensialet vårt for matproduksjon. Dette fordrer et tett samarbeid med forskningsmiljøene og tydelige bestillinger til forskerne. Dette kan være utfordrende, for bønder og forskere snakker ikke alltid samme språk. Derfor tok Hordaland og Sogn og Fjordane Bondelag gjennom Samarbeidsrådet i 2015 initiativ til å ansette en kompetansemegler som skal være bindeleddet mellom bonde og forskerne. Både fylkesmannen og fylkeskommunen har stilt seg positive til initiativet og bidrar økonomisk. Her har det vært litt frem og tilbake det siste året, men nå ser det ut til at vi har landet på en god måte, med Bastian Hoffman med på laget.

På nasjonalt plan viser det seg at Norges Bondelags ambisjon om å ta styring i klimaarbeidet har hatt effekt. Prosjektet Bondelaget har med Landbruksrådgivingen om klimarådgiving på gårdsnivå har vokst og inkluderer nå Samvirkene. I statsbudsjettet i fjor høst fikk prosjektet 20 millioner kroner til videre utvikling. Det er svært gledelig! Det viser at myndighetene har tiltro til prosjektet og gir næringa muligheter til selv å sette dagsorden på dette temaet fremover. Bøndene vil trolig få tilbud om klimarådgiving allerede i løpet av neste år.

Men tilbake til jordbruksmeldinga. Bondelaget brukte mye av 2016 til å lure på hva ministeren ville ta opp i jordbruksmeldinga. Vi så for oss en mindre omfattende melding enn det vi har vært vant til, men vi visste også at ministeren ville røre ved flere av de virkemidlene vi ser på som svært viktige. I desember kom meldingen. Den er delt i to. I del en skryter regjeringen av norsk landbruk. Sikker

produksjon, trygg mat, dyre- og plantehelse, mangfold og kulturlandskap blir over 63 sider løftet frem som sterke fortrinn for norsk landbruk.

I del to, derimot, blir ordninger og systemer landbruket er avhengig av for å opprettholde disse fortrinnene plukket ned og angrepet med intensjon om forenkling og markedsretting. Jeg finner det underlig at noe som vi, både regjering og faglag, er enige om fungerer skal utsettes for så mange endringer som jordbrukemeldinga legger opp til. Er det endring kun for endringens skyld?

Julen 2016 ble brukt til å lese jordbruksmeldinga fra perm til perm. Del 2 var lite oppløftende lesning. Vi fant ikke ett eneste forslag eller tiltak som ville løfte og stimulere Vestlandsjordbruket i årene fremover! På nyåret var fylkeslederne i Vestlandsfylkene raskt ute og sa at vi ville oppfordre Stortinget til å sende meldinga i retur. Vi mente at meldinga ikke svarte på oppdraget ministeren hadde fått og at jobben med å skrive endringsforslag ville bli formidabel. Samtidig var vi bekymret for at enkelte lite synlige, men meget viktige punkt ville drukne i alle de andre sakene under Stortingsbehandlingen og dermed gå under radaren for politikerne. I denne meldinga ligger djevelen i bokstavene, sa vi, i håp om at politikerne tok jobben på alvor og leste teksten med ekstra kritiske øyne.

Meldinga ble ikke returnert og næringskomiteen skriver i disse dager merknader så blekket spruter. I går kveld var fylkesstyret på et møte på Voss der Line Henriette Holten Hjemdal, KrF sin landbrukspolitiske talskvinne og medlem i næringskomiteen, var tilstede. Hun hadde nettopp mottatt utkast nr 9 på Næringskomiteens innstilling. I følge henne består den av 166 sider med merknader! Selve utkastet til jordbruksmelding er på 161 sider og jeg håper at mengden merknader er så stor fordi næringskomiteen faktisk har snudd hver stein, analysert hver setning og fått tak i alle de «fellene» som ligger i teksten. Fasiten får vi om en ukes tid, når næringskomiteens innstilling legges frem for Stortinget.

Kall meg gjerne naiv, men jeg har store forventninger til Stortingets behandling av jordbruksmeldinga. For selv om mye går godt i norsk landbruk for tiden står vi overfor store utfordringer. Ingenting vokser inn i himmelen. Flere produksjoner er eller nærmer seg overproduksjon, gjeldsbelastningen øker, varene våre taper hjemmemarked, areal går fortsatt ut av drift, særlig i de vanskeligste delene av landet å drive landbruk i.

Vi ser at veksten i produksjonene som har markedsmuligheter kommer i andre deler av landet enn det vi egentlig ønsker. Det kan ikke være riktig at veksten på storfekjøttproduksjonen kommer i sentrale områder mens grasressursene ligger i distriktene. Hvorfor er det slik? Jo, utflating av tilskudd og fjerning av tilskuddstak har gjort rammebetingelsene og tilskuddsordningene mer grovmasket. I forenklingens navn har regjeringen ambisjon om å fjerne og slå sammen tilskuddsordninger slik at vi til slutt skal sitte igjen med kun 7 ordninger. Problemet er at når hullene i sikkerhetsnettene blir så store faller de minste igjennom.

Vi i Hordaland er blant de minste, uansett hvordan vi snur og vender på det. Vi har blant de minste melkekubesetningene, de minste ammekubesetningene, de minste fruktgårdene og vi har de minste teigene. Besetningsstørrelsene kan vi gjøre noe med, det er ingen problem å bygge store fjøs, men hvis produksjonen skal skje på våre lokale ressurser, hvis vi skal hente fôr i bygda vi bor i og ha dyrene på beite i nærmiljøet begrenses størrelsen på driften av arealet vi har rundt oss. Dette må Stortinget ta fatt i under behandlingen av jordbruksmeldinga! Det må da være i samfunnets interesse å opprettholde og forsterke verdiskapingen i hele landet og landbruket med sine tette bånd til næringsmiddelindustrien må være en viktig brikke i dette.

Landbruket er nemlig ikke bare matproduksjon på den meste effektiv måten det kan la seg gjøre på. Landbruk er så mye mer! Landbruk bidrar til at mekanikeren som reparerer traktoren til bonden, også kan reparere bilen til læreren i bygda. Landbruk bidrar til at veterinæren som behandler den syke kua, også kan sterilisere katta til sykepleieren i hjemmesykepleien. Landbruk sørger for at melken må transporteres til meieriet slik at lastebilsjåføren og den meieriansatte har tilbud om arbeidsplass i sitt nærmiljø. Landbruket gjør at det finnes frivillige med engasjement og utstyr som kan stille opp når bygda rammes av brann eller ulykker. Bøndene brøyter snø, strør veier og gangfelt slik at ungene an gå trygt til skolen vinterstid.

Landbruk er, enten denne regjeringen vil eller ikke, tett knyttet til distriktpolitikk. Det nytter lite å flytte statlige arbeidsplasser fra Oslo til distriktene hvis ikke det finnes et nærmiljø med veterinær, mekaniker, elektriker og attraktive arbeidsplasser for ektefellen til dem som skal ha den statlige arbeidsplassen i distriktet. Dette må politikerne se! Landbruket er en viktig brikke i samfunnet vårt, ikke en kostbar klump om foten, slik det kan oppleves for oss når pengesekken skal åpnes.

Vi begynner nå på et veldig spennende arbeidsår. Jordbruksmeldinga er ildprøven for hva Stortinget vil med norsk landbruk. Nå skal alle de fine formuleringene settes på prøve. Står politikerne for det de har fortalt oss? Drakampene er harde, det vet vi. Og vi skal legge enda mer press på. Snart skal vi inn i jordbruksforhandlingene. Politikerne vet det er valg til høsten og er ekstra lydhøre. Derfor blir min oppfordring til dere lokallagsutsendinger; Bruk den muligheten dere nå har utover våren til å påvirke politikerne og til å forme Vestlandsjordbruket inn i fremtiden.

Godt årsmøte!